

قازاق اۆز ادهبىيەتىنىڭ تارىخى

اھىز - ەرتە گۈلەر

6

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

قازاق ادبىي شىركىتى قازاقى

اڭىز - ەرتەڭلەر

6

شىنجاڭ خالىق بانيانى

۲۰۰۸ ۋىرجى

图书在版编目(CIP)数据

民间故事与传说 .6: 哈萨克文/布尔力克 编. 乌鲁木齐:
新疆人民出版社, 2008.11
ISBN 978-7-228-12042-0

I. 民... II. 布... III. —哈萨克族 —民间故事 —作品集 —中国 —
哈萨克语 (中国少数民族语言) IV. I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2008) 第 178656 号

责任编辑: 阿布都哈依木
责任校对: 马吾提
封面设计: 夏提克

中国哈萨克民间文学大典 — 故事与传说 (哈萨克文) (6) 布尔力克 编

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码: 830001)
新疆新华书店发行
新疆八百印务有限公司印刷
880×1230 毫米 32 开本 10.375 印张
2008 年 11 月第 1 版 2008 年 11 月第 1 次印刷
印数: 1 — 3000

ISBN 978-7-228-12042-0 定价: 15.00 元

全国少数民族出版资金资助项目

جاۋاپتى رەداكتور: ئابدۇقايىم زىكىريا ۋلى
 كوررەكتور: ئاۋلىت ئىسارپ ۋلى
 مۇقاپاسىن جوبالاعان: شاتتىق اگسا

اختر - كىرىش گىلەر

(6)

باسپاغا دايتىنداعان: بىرلىك ناۋكەن ۋلى

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
 (ئۈرۈمچى قالاسى، وگتۇسىكاراتتىق كۈشەسى، 348 - ۋىلا)
 شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى
 شىنجاڭ باباي باسپا ستەرى شەكتى سەرىكتىگىندە ياسىلدى
 فورمات 1/32 1230 × 880 10.375 باسپا تاپاق

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسپىلىۋى

تىراجى: 3000 — 1

ISBN 978-7-228-12042-0

باغاسى: 15.00 يۋان

اۋىز ادەبىيەتى اتاۋى ۋىشىن خالىقارالىق علمىي اتاۋ رەتىندە قابىلدانغان. بۇلاردىڭ قاي - قايسىسى دا ۋىرىنىڭ ورنىنا ۋىرى قولىدانىلىپ كەلەدى. باتىس ەۋروپا، امەرىكا، اۋستىرالىيا خالىقتارىنىڭ ۇعىمىندا بۇل ۋىزىنىڭ مالىماتىسى تىم اۋقىمىدى، ول خالىقتىڭ كىم - كەشەك، قۇرال - جابدىق، ادەت - عۇرىپ، تۇرمىس - سالت، ناننىم - سەنىم، سونداي - اق، ۋىزىلى كوركەمونەرىن (پەوزىيا، مۇزىكا، ۋىي، ويۇ - ورنەك، توقىما ونەرى، ت. ب) تۇتاستاي اتاۋ ۋىشىن قولىدانىلادى. بۇل جالىماتىن العاندا ول ئەك اۋىز ادەبىيەتىن عانا ەمەس، «ەتئولوگىيا»، «ەتئو مادەنىيەت» دەيتىن ۇعىمدارمەن دە ساباقتاسىپ، مالىماتلاسىپ جاتادى. قازاق ادەبىيەت تائۇ علمىنداعى «اۋىز ادەبىيەت» دەگەن ۇعىم دا «فولكلوردىڭ» وسى ماننىمەن ساباقتاس دەپ قاراۋعا ابدەن بولادى. بۇلار ۋىرىن - ۋىرى تولىق سىپاتتاي بەرەدى. اۋىز ادەبىيەتىن زەرتتەيتىن علمىدى «فولكلور» دەپ اتاۋىمىزدا وسىعان بايلانىستى.

ۋىز وسى ۇستانىمدى باسشىلىققا الا وتىرىپ، قازاق ادەبىيەتىنە ەڭبەك سىڭىرگەن ۋىز ۋىلىم عالمىداردى نەشە مارتە شەكە ۋىيىستىرىپ «قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى» دەگەن فولكلور اتاۋىنا سىيمىدى تاقىرىپتا ۇلاسىپالى كىتاپ شىعارۋدى مىندەتكە الدىق. ماقسات - فولكلورعا جاتاتىن دۇنيەلەردى شاما بار تولىق قامتۇ. كوشپىلى قوعامدا فولكلور بەلگىلى ۋىز الەۋمەتتىك تۋىتىڭ عانا شىعارماشىلىعى ەمەس، جالىپى خالىقتىڭ خانى مەن قاراسىنا، باتىرى مەن يىمىنە، بايى مەن كەدەيىنە ورتاق ونەر، امبەگە تىەسەلى مۇرا. سول تۇستا بۇكىل قوعام اۋىزشا ونەر مەكتەبى بولدى. وسىعان لايىق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ جۇگى دە وراسان زور بولدى. خالىقتىڭ تارىخىي زەردەسى، فىلوسوفىيالىق وي - تۋىمىندەرى، پەداگوگىيالىق

تاجىرىيەسى، ادامگەرشىلىك ولشەمدەرى، كاسپىتىك ادەبىيەتكە
 ۋە تان كۆرگەندىك سۇرانستارى، تەاتىلىق ونەرگە تىيەشلى ەسەسى
 ۋە ادەبىيەتمەنە جۇكتەلدى. ۋەس جۈزىندە ۋەز ادەبىيەتنىڭ
 ارالاسپايتىن سالاسى قالعان جوق. ۋەز بايسىرى اتا -
 بابالارىمىزدىڭ وسىنداي ونەر مەكتەبىنەن جارالغان بارلىق
 دۇنيەلەرنىڭ باسەن بىرىكتىرىپ جالىپى حالىققا، كەلەر ۋرپاققا،
 زەردەلى زەرتتەرمەندەرگە تالىس ەتۋ ماقساتىندا «قازاق ۋەز
 ادەبىيەتنىڭ قازىناسى» الدارىڭىزعا تارتتىق. ۋەز ادەبىيەت
 قازاق ۋەز ادەبىيەتى ۋلكەن تۇلعالار باسپا ۋموز بەتتەرىندە
 جارىق كورىپ بولدى. ۋەز، ۋالى دە شاشىراندى كۆيدە. رەفورما
 جاساپ، ەسەك اشۋدان بەرگى 30 جىل بويى شىنجىياڭ حالىق
 باسپاسىنان ۋەز - ەرتەگىلەر، قارا ۋەلگەدەر، قىسا - داستاندار،
 قازاق ەمشىلىگى، ەنە تارىيە، ۋلتتىق اس - تاامدار، ت.ب.
 فولكلورعا قاتىستى دۇنيەلەر ۋەزبەي جارىق كورىپ كەلەدى.
 1979 - جىلدىن باستاپ «شالەن» جۇرنالىن شىعارىپ ۋەز
 ادەبىيەتنىڭ العاشقى سونى مۇرالارن جىناپ، تۇڭغىش تۇپتا
 باسلىم كورسەتتى. ۋەز بۇل جولى وسى نۇسقالاردى نەگىزگە
 الوتىرىپ جانە ەلمىزدىڭ ۋشى - سىرتىندا باسلىم تاپقان
 نۇسقالارن سالىستىرۋ، سارالاۋ، تولىقتاۋ، رەتتەۋ ارقىلى
 جانرلار بويىنشا جۇيەلى قۇراستىرىپ وتىرمىز. ۋەز ادەبىيەت
 قازاق ۋەز ادەبىيەتنىڭ تۇر - جانرلارى مول جانە كۆردەلى
 بولپ كەلەتىندىكتەن جانرلىق جاقتان ۋبولۋ بىزگە قىيىندىق
 تۇدىردى. ۋتۇرلى تانىمدار ارا تالاس - تارتىستان سولق اقىندار
 ايتىسى، ۋەز - ەرتەگىلەر، باتالار، جاشلىتپاشتار، جۇمباققار،
 جىراۋلار جىرلارى، زالڭ - جارىلار، كۆلدىرگىلەر، قارا
 ۋەلگەدەر، قىسا - داستاندار، ماقال - ماتەلدەر، مىسال -
 تامسىلدەر، تۇرمىس - سالت جىرلارى، ۋەسكەرلەر، ۋلتتىق

وينندار، خالىق اندەرى، شەجىرە، شەشەندىك سوزدەر دەپ ون
 سەگىز توپقا جىكتەدىك. غىلىمى بولۇپ چاغىنا قاتاق تالاي
 قويغانمىز بىز كەيىنر وقشاۋ قالاتىن جانرلاردى وسى توپنىڭ
 ئىچىلى بىرىنە تەلىدىك. مىسالى: مىقتەرگە قايسىلار جاتادى،
 ائىزدارغا قايسىلار جاتادى دەگەن سياقتى ماسەلەلەرگە كەلگەندە
 پىكىر بىرلىگىنە كەلە المىغاندىقتان «ئىز - مەرتەگىلەر» دەگەن
 بىر اتىپەن چىقىرىپ ئىچىمىزغا قاراي ورنالاستىردىق، ماقال -
 ماتەلدەر بۇدان بۇرىنغى باسلىمىدار دىڭ جانە شەتەلدەگى
 باسلىمىدار دىڭ بارىندە تاقىرىپتارغا بولىنگەن، بىراق، مۇنداقدا
 ماقال - ماتەلدەر وتە كوپ قايتالانادى، ويتكەنى، قازاقنىڭ بىر
 ماقالى بىرنەشە مەنىغا بەرىپ، بىرنەشە تاقىرىپتى قامتىلدى.
 سۇندىقتان بىز الفاۋىت تارتىپكە سالىپ (بىرىنشى جۇلدىڭ
 بىرىنشى دىبىسىن نەگىزگە الپ) شىعاردىق. خالىق اندەرىنىڭ
 قاي بىرىن الساق تا تۇلىۋ ائىزى، تارىخى بار ءارى خالىقتىق
 قاسىيەتى بويىنشا كوپ ءارىانتى. بىز خالىق اراسىنا ەڭ كوپ
 تاراعان بىر نەمەسە بىرنەشە ءارىانتىن نەگىز ەتتىك. سونىمەن
 بىرگە مۇمكىندىگىنشە ەڭ بايرىعى نۇسقاىنن ءۇدى ولشەم
 ەتتىك. ال، بەتاشارمەن باتالار تومىمىزدا وسى ءۇردىستى
 ۇستىندىق، نەگىزىنەن خالىقتىق سىپات العان تۇندىلاردى
 بەردىك. قالعان پىكىردى وقىرمان ءۇز قۇلداۋىنا العان سولڭ
 ايتار دەپ وسى بويىنشا باسۇعا كەلىستىك. سىيە، سىيە، سىيە

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

2008 - جىل، شىلدە

مازمونی

141	
142	
144	
145	
146	
147	
148	
149	
150	
151	
152	
153	
154	
155	
156	
157	
158	
159	
160	
161	
162	
163	
164	
165	
166	
167	
168	
169	
170	
171	
172	
173	
174	
175	
176	
177	
178	
179	
180	
181	
182	
183	
184	
185	
186	
187	
188	
189	
190	
191	
192	
193	
194	
195	
196	
197	
198	
199	
200	

- 134.....كوك سىر
- 142.....كولدهگى التىن
- 144.....كەزبە شال
- 149.....كوزى ۈلكەن، باسى ۈلكەن جانە قولى ۈزىن
- 152.....قارا اتنى ۋازىر
- 164.....قاراقاس پەن سۈزبەكوز
- 167.....قىرىق قاراقشى
- 171.....قىپشاق سۇلۇ
- 183.....قويشىنىڭ امالى
- 184.....قويشىنىڭ قىزى
- 186.....قۇجارعاق
- 196.....قۇ بالا
- 197.....قارت پەن تاپقىر جىگىت
- 201.....قىز بەن تازشا
- 207.....قىدىر، باق جانە اقىل
- 210.....قاڭغىرمان ادام
- 258.....قويشى باتىر
- 268.....قارتتىڭ ۈلنا وسىدىتى
- 271.....قومعايدىڭ كوبى تاماقتان ولەدى
- 273.....قارماقشى
- 274.....قىدىرماشى
- 275.....قازاقتىڭ قىرىق كارىجىلىكتى ساقتاۋى
- 281.....قىرتباي مەن جۇرتبايدىڭ ساۋدالاسۋى
- 282.....قۇلغا قويغان قۇ باستى مىنتەي - مىنتەي تاۋىستى
- 286.....مالعۇان سۇلۇ
- 294.....مولدا مەن اقىل
- 296.....مومىنباي مەن جەتى قاراقشى
- 304.....اياز ۋېي
-نەكەت

هەرتەدە ئېىر مەدرەسەدە سابىقتاس ەكى دوس بولپتى. ونىڭ ئېىرى بايدىڭ، ئېىرى خاننىڭ ۇلى ەكەن. ولار ۇزدەرسىن «ئېىز تىرىدە جىعانمىزدى، ولگەندە يمانمىزدى ئېىر - بىرىمىزدەن ايامايتىن دوستارمىز، ئېىزدىڭ دوستىچىمىزدى ەشكىمىز بۇزا المايدى» دەسەدى ەكەن.

كۈندەردىڭ بىرىندە ولار مەدرەسەنى ئېتىرىپ، ئۆز - ئۆز
 ۋىلەرنە قايتىدى. ايرىلىسارغا كەلگەندە ئېرىن - ئېسىرى
 قىلغاندىقتان، كۆپكە دەپىن قۇشاققارلى جازىلمايدى. سوڭىنىدا
 خاننىڭ ۇلى بايدىڭ ۇلىنا:

— مەن بۇرىن ۋىلەنپ توي جاساسام سەنى شاقىرامىن، سەن بۇرىن ۋىلەنسەڭ تويىڭا مەنى قايتسەڭ دە شاقىراسىڭ عوي، — دەيدى. ەكەۋى بۇعان دا ۋادەلەسەدى. بايدىڭ ۇلى ۋىيىنە كەلگەن سولڭ جالعز ۇلىنىڭ كەلۋىن كۈتىپ وتىرعان اكە - شەشەسى بالاسىنىڭ مەدرەسەنى ءبىتىرىپ امان - ەسەن كەلگەنىنە قاتتى قۋانىپ، اق سارباسىن سويىپ، ات شاپتىرىپ توي جاسايدى. تويدان سولڭ بالاسىنا:

— بالام، ئېز سەنى كۆپ تۈستىق، چار دەگەندە كۈرگەن چالغىز بالامىزنىڭ، كۈزىمىزدىكى تىرىسىندە قىزىغىڭىز كۈرەيىك دەپ، سەن كەتكەن سوڭ بىرەۋگە قۇدا تۈسىپ قويغان دەيك، ئېزىدى ھەندى زارىقتىرماي سول قالىڭىدىغىڭىز كۈر، — دەيدى.

— ايتقاندار ئىگىز ءجون، — دەپ بالا قالدىدەن كورۈپ
جارا تادى دا، ءوزىنىڭ تالابىن ايتادى، — ئېرى تالابىم بار. سونى
يورىندا ساڭىز.

— قانداي تالابىڭ بولسا دا ورىندايىمىز.

بالا ساباقتاس دوسىنىڭ وزىنە كۈيەۋ جولداس بولپ بارۋىن
وتىنەدى. بالاسىنىڭ تالابى بويىنشا اتا - اناسى قوسار اتپەن
قىرىق كۈنشلىك جەردەگى دوسىن الدىرادى. دوسى كەلگەن
سولۇق توقسان تۈيە توغانلىقى مەن جاساۋ - جابدېغىن الپ،
قايتىنا بارادى بالا.

ارتىنىپ - تارتىنىپ قۇدا - كۈيەۋ كەلگەن جاق نا جىگى -
جاپار بولا قارسى الپ، جولاۋشىلاردى كۈتپ، بىرنەشە كۈن دەم
الدېرىپ، توي جاساۋ قامىنا كىرسەدى. بىراق خانىنىڭ ۇلى
بۇرىنغىداي مەس، ەشكىمگە، تىپتى دوسىنا دا تىل قاتپاي،
كۈڭىلىسىز بەينە بايقانا بەردى. مۇنى كۈرگەن دوسى ۇنىڭ
نەلىكتەن تۇنقىل وزگەرگەننى سۇرايدى. خانىنىڭ ۇلى ۇز ويىن
ايتقىسى كەلمەسە دە، سۇراپ بولمىغان سولۇق اقىرى دوسىنا شىن
سىرىن ايتادى.

— مەن ەندىگى جەردە ۇمىر سۈرە المايتىن سىياقتىمىن،
ويتكەننى سەنىڭ مىنا قالڭىڭدىنغا عاشق بولپ قالدىم، —
دەيدى. ايتىسقان سەرتى ەسىندە بار دوسى كۈلپ الادى دا:

— ەكەۋىمىزدىڭ دوستىمىز بىر مەزگىلدەك ەمەس قوي،
تىرىدە جىغانىمىزدى ايامايمىز دەگەنىمىز بار، سلغان بۇل قىر
پىسقان الماداي بولپ سەزىلسە، ملغان سىراعى شىلىيگەن
قوبانداي كورىنىپ تۇر، كۈيەۋ — سەن بول، توي سەنىكى
بولسىن، — دەيدى. اقىرى ۇتىز كۈن ويىن، قىرىق كۈن تويىن
جاساپ، جاساۋ - جابدېغىمەن قىزدى خان ۇلى الپ اتتانادى.

«بايدىڭ ۇلى العالى ۇتىرعان قالڭىڭدىن باسقا بىرەۋگە بەرىپ
جىبەرىپتى، ۇزى ۇندا ەكەن... مۇندا ەكەن» دەگەن لاچاپتار
تاراپ جاتادى.

كۈپ ۇتپەي بۇل لاچاپ بايدىڭ قۇلاغىنا شالىنماي، ۇستىڭ
سىرى اشلىغان سولۇق، باي بالاسىن شاقىرىپ الادى دا:

— مەن سەنى بالام بار دەمەيمەن، سەن مەنى اكەم بار دەمە! —
 سەن قازىردەن باستاپ كۆزىمە كۆرىنە! — دەپ بالاسىن قۇپ
 جىبەردى. سونىمەن بالا قۇالاندى بولپ، دوسىنىڭ ئۆلىنى
 تارتادى. جول ورتادا مىنگەن اتى ۋولپ، تەمىر ەتىكى تەڭگەدەي،
 تەمىر تايلىقى تەبەندەي بولغاندا جاننىڭ ورداسىنا زورغا جەتەدى.
 بالا كۈشەنى جىلاپ كەلە جاتپ، قالانىڭ ۋال ورتاسىندا جاننىڭ
 سارايى تۇرغانىن، سارايدىڭ ۋستىنىڭ قابىتىندا بايرىقى دوسى
 مەن ۋوزنىڭ بۇرىنقى قالىڭدىعى سەينىلەپ تۇرغانىن كۆرەدى.
 ولاردى تانىغان باي بالاسى قاقپادان كىرمەكشى بولپ جۈرە
 بەرگەندە، دوسى تۈبەدەن قاقپا كۆزەتشىسىنە: —
 — ۋاي، اندىلى قايرىشى نەمەنەنى كىرگىزبەي قۇپ جىبەر، —
 دەپ ايعاي سالادى.

بالا سالىندىسى سۇغا كەتىپ، قاقپا سىرتىندى تىرىمەن
 تاستىڭ ۋستىنە كەلپ وتىرادى. سالدەن سولڭ قاسىنا باسىنا
 بورك، ۋستىنە ۋزىن شاپان كىگەن كوزىلدىرىكتى، ۋزىن بويلى،
 ەلۋدى ەڭسەرگەن ۋبىر ادام كەلەدى. اماندىق ايتىسقان سولڭ الگى
 كىسى بالادان: —
 — بالام، كىم بولاسىڭ، قايدان كەلەسىڭ، نە سىتەيسىڭ؟ —
 دەپ اتى — ۋجونىن قازبالاي سۇرايدى. بالا سۇلە — ساپا عانا:
 — شەشەدەن ايرىلغان جەتتىمەن، وسى قالادان
 سىتەيتىن جۇمىس نىزدەپ كەلپ ەدىم، — دەپ جاۋاپ بەردى.
 شال بالانى تاماقخاناغا ەرتىپ بارپ تاماققا تويغىزادى:
 — بالام، ەرتەڭ كۈن كوتەرىلە وسى ارعا كەل، — دەيدى.
 ەرتەسى ەمەس، جاتتىن ورن بولمىغان سولڭ بالا تىرىمەننىڭ
 ۋستىنە ۋيقتايدى. ويانا كەلسە، كەشەگى شال قاسىندا تۇرادى.
 شال بالانى ەرتىپ تلى تاماقتاندىرادى:
 — بالام، قولڭنان نە ونەر كەلەدى، وقىغان با ەدىڭ، مىعان
 بالا بولساڭ قايتەدى؟ مەنىڭ ەسكى — قۇسقى كىيىم — كەشەك

ساتاتىن ئېرىشەن دۈكەنم بار ەدى، سىلغان سۈنى باسقارتىپ
قويايتىن، — دەيدى، بالا ماڭۇل بولۇپ دۈكەنگە ورنالاسادى. ونىڭ
دۈكەندەگى ەسكى، — قۇسقى كىيىمدى الارماندار از بولغاندىقتان،
ساۋداسى كۈسەت بولا المايدى. ئېرى كۈنى اكەسى وعان: —
— بالام، وقىعان كەزىڭدە ۋىرەنگەن ونەرنىڭ جوق پنا ەدى؟
ەگەر ونەرنىڭ بولسا ايت، — دەيدى. بالا ئېراز قوبىز تارتاتىنىن
ايتادى، اكەسى ئېرى قوبىز الپ بەرگەن سوڭ، بالا قوبىز ارقىلى
ۋوزنىڭ، ۋىيىنەن ايرىلغانن تان بەرگى باسقۇچان كەشەرگەندەرىن
ەسكە تۈسەرە مۇڭلى دا جالغىدى كۈيلەر تارتادى. *نەكەت دەك*
— جار ايدى، ۇلكەن ونەرنىڭ بار ەكەن، باقىتتى بول بالام،
ئېراق بۇدان بىلاي قوبىزدى الباتى تارتىپ، باسقۇچلار كەلىپ ساۋدا
جاساسا عانا تارت، — دەيدى اكەسى. *دەكەت دەك*

كۈيدى تىڭداۋ ۇشىن قالا ادامدارى ۇنەمى كەلىپ ساۋدا
جاسايدى دا، بالانىڭ ساۋداسى كۈسەت بولا بەرەدى. ئېرى كۈنى
تۈستە ون ەكى — ون ۇش جاستار دلەي ئېرى بالا كەلىپ: —
— اعاي، مىنا ئورت مىڭ ەدىلدانى ۋسىندا قويا تۇرايتىن،
ەرتەڭ تۈسكە دەيىن السام الدىم، الماسام قۇداي الدىندا دەيىن
سۇراۋسىز، — دەپ كەتەدى. بىرنەشە كۈن وتكەننەن كەيىن
اكەسى مىڭ لىك — *نەكەت دەك*، *نەكەت دەك*، *نەكەت دەك* —
نەكەت بالام، ساۋداڭ قانداي؟ كىرىسنىڭ ون بەس مىڭ ەدىلدا
بولدى ما؟ ەگەر ون بەس مىڭ ەدىلدا بولسا، مىنا جەردە ئېرى
كىسى لاكىپاسىن ساتپاقتىشى ەكەن، سۈنى الساق دەگەن ويغا
كەلدىم، — دەيدى. بالا ساناسا ەدىلداسى ون ئېرى مىڭ بولغان
ەكەن. ئېراز ويلاىپ تۇرغان بالا: — *نەكەت دەك*، *نەكەت دەك*،
— اكە، ايتپاقتىشى بىرنەشە كۈننىڭ الدىندا ئېرى بالا كەلىپ
ئورت مىڭ ەدىلدا قويىپ كەتكەن ەدى، — دەپ بولغان ئىستى
ايتىپ بەزەدى. *نەكەت دەك*، *نەكەت دەك*، *نەكەت دەك* —
بولدى، وندا سۈنى قوسا سال، — دەپ بالاسىن ەرتىپ

يارىپ ۇلكەن دە ەڭسەلى، ەشى اسىل زاتقا تولعان لاكپانى ساتىپ
الادى. ەسويتىپ بالانىڭ تۇرمىسى جاقسارىپ، كوڭىلى كوتەرىلە

باستايدى. بالانىڭ ەڭسەلى، ەشى اسىل زاتقا تولعان لاكپانى ساتىپ

كۈندەردىڭ بىرىندە قىرىقتار شاماسىنداعى اسۇڭقاق بويلى،
اققۇبا جۇزدى ەبىر ايەل پاۋەسكەمەن ەنىك الدىنا كەلىپ
توقتايدى دا ساۋدا جاسايدى. ول وزىنە قاجەتتى بۇيىمدى الىپ
بولعان سولڭ، ەبىر سومكا ەدىلدانى تۈگىپ تاستاپ كەتە بەرەدى.

جىگىت ارتىنان ايعاي سالىپ: بالانىڭ ەڭسەلى، ەشى اسىل زاتقا تولعان

ەدىلدانىڭ ارتىنان الىپ كەتتىڭىز، ەدەيدى. ايەل ەعان:

— ەيا، ەارى دە ەوزىگىلىڭىڭ ۇشىن ەوي، تۇرا بەرسىن، —

دەيدى. ەبىر كۈنى اكەسى شىجىپ بارىپ، ەبىر كۈنى ەرىپەنە

— بالام، ەندى سەن ۇلكەن دۈكەن يەسى بولدىڭ، ەبىلىمنىڭ

دە ەشكىمەنەن تومەن ەمەس، مەن بىرەۋگە قۇدالىق سويلەسىپ

قويدىم. سەنى سوندا ەرتىپ بارايسىن. ەگەر كوڭىلىڭىز ۇناسا سول

قىزدى ال، ەندى سالت جۇرمە، جالغىز جۇرۇ ۇناسپايدى، —

دەيدى. بالا اكەسىنە ئلەسىپ قىزدىڭ ۇيىنە تارتادى. اكەسى

بالاسىن ەرتىپ باياعىدا دوسى كىرگىزبەگەن ورداعا كەلەدى.

سونىمەن اكەسى ونى استى — ۇستى تاقىتايلى، ەتورت

قابىرعاسىنا كىلەم ۇستالغان سارايغا باستاپ كىرەدى. ول ۇيدە

باعانا ساۋدا جاساعان ايەل وتىرادى. اكەسى سالەم بەرىپ

امانداسادى، بالا دا سالەم بەرىپ امانداسىپ، ايەلدىڭ قوشامەتىمەن

تورگە شىجىپ وتىرادى. سالدەن سولڭ ايەل داستارقان جايىپ شاي

قۇيۇعا اينالادى دا، اۋىز ۇيگە شىجىپ ەبىر قىزدىڭ اتىن اتاپ:

— بالام، ساماۋىر اكەل، — دەيدى. ساماۋىردى الىپ كىرگەن

قىزدى كورىپ جىگىت ەسىنەن تانىپ جىغىلىپ قالادى. ەبىر

ۋاقتتا ەسىن جىسا، قولىنا سەمسەر العان بايىرعى ەوزىنىڭ

دوسى قاسىندا تۇر. دوسى قولىنداعى سەمسەردىن تىك كوتەرىپ:

— ەجا، بۈگىن سەنىمەن كەزدەسىپ وتىرمىن. مەن سەن

«ۋىشتىن بۈگىن» ۋەزىمىتى قۇربان مەمىن، — دەيدى. جىگىت ۋەزىمىتىنى باسقان شايىقچىسى. دۈسى: «بىزگە قەيىن-ئەلگە كەلگەن بىزگە قەيىن-ئەلگە»

— سەن ماعان ئومىر بويى و كپەلسىڭ، مەن بارغاندا ئوزىڭ

العالی وترعان قالیددعگدی ماعان بهرگهن هدیک. ال، مهن سهنی

هەسگىمىنەن قاراتپاي قۇپ جىبەردىم. وسىعان سەن رىزاسىڭ با؟

ده‌گنده بالا بوعان ره نجمه‌یتنین ایتادی ییلسله اعلی‌له ره میلته

— گهر سهن ريزا بولساڭ، بىر ئىستى ايتايىن: سەنى ەرتىپ

جۈرگەن شال — مەنىڭ اكەم، انا ايەل — مەنىڭ شەشەم، قىز —

مه نياڻي قاري ندياسيم. العاش ڪه لڳهه نڀڳده مهن سته ني ڪنر گز به ديم.

ویتکونی، ول کهزده ول سہنی قایترشی دہپ ہسپتہیدی. ال، قازر

ۛل سەنى قۇرمەتتەيدى، ونەرلى جىگىر دەپ سەپتەيدى. اكەم

هکه ژمنز ئستی ارنايي وسيلاي ورنالاستر عانېنز. هگړ سهن

ريزا بولساڭ، قارىنداسىمىمەن تويىڭدى جاسايمىز، رىزا بولماساڭ

مەن بۇل دۇنيەدە ئەتىرى جاساي المايمەن، — دەيدى. جىگىت

ۋورنىنان تۇرىپ دۈسىنىڭ بۇل سىنىھ قاتتى رىزا بولادى. دۈسى

سەمسەرلەن تاللىتىپ، كوزىنە جاسالىپ قۇشقاقتاسىپ كورسەدى،

سۈيىتىپ وتىز كۈن ويىن، قىرىق كۈن تويىن جاساپ، بۈكىل

مال - مۈلكىنىڭ جارىمىن ەنشىگە بەرىپ جىگىتتى اۋلىنا

پارپ سالادی. وئاقا کەلگەنن کورگەن ەل - جۇرتتى، اكە -

شەشەسى دە قاتتى قۇندادى، تويدى تويعا ۋلاستىرادى. تىرىدە

جیعتانن، ولگنده یمانن بئرلنن بیری ایامایتن دوستار

وولسلاي بؤتپیتی، لستاء، ایا ظاهیر نساله، ایتام پینعیته گه

هکى جولاوشى دارا پيه — له دغې پېښې

بۇرۇنقى زاماندا ئېر جولۇشى ايشىلىق جولغا جولۇشلاي شىققان ەكەن. بارار جەرىنە بىرنەشە كۇندىك جول قالغاندا، جاپان تۇزدە وتىرعان ئېر جالعىز ادامغا كەز بولادى. الگى ادامنىڭ قاسىنا كەلىپ امان - سالەم جاسالغان سوڭ، جاي - جاعدايىن ۇعسا كەلگەندە ول دا جولۇشى بولىپ شىعادى. الگى ادامنىڭ ەكى كوزى شەلدەنگەن سوقىر، قولىندا تاياعى عانا بار ەكەن. الگى ايشىلىق جولۇشى ونىڭ عارىپ ءۇسپىر. ەكەنن كوركەن سوڭ، جاني اشپ اتنا مىنگەستىرىپ الادى. جول بويى كەلە جاتىپ ونان - مۇنان اڭگىمە شەتسىەدى. اسىرەسە، سوقىر ادام ەگجەي - تەگجەيلى قادالعاي سۇراۋ قويىپ، كوپ نارسەلەردى ۇعسادى. اڭگىمەنىڭ ئېر كەزەگىندە ۇزاق جول ءجۇرىپ كەلە جاتقان جولۇشىنىڭ مىنگەن اتىنىڭ تۇگى - ءتۇسىن، ءوڭ فورماسىن، بەلگىسىن، ونەرىن، قانداي بيەدەن تۇعاندىعىن، قانداي ايعىردىڭ بالاسى ەكەندىگىن جىتىكتەپ، قازبالاي سۇراپ ۇعىپ الادى. اق كوڭىل جولۇشى يەنە - ساياق جىپىنە دەيىن قالدىرماي ايتىپ بەرەدى. ەكەۋى جۇرە - جۇرە كەش پاتا ئېر قالىڭ اۋىلغا كەلەدى دە قونادى. ەرتەڭىندە جۇرمەكشى بولغاندا سوقىر ايعايلاپ:

— مەنىڭ ئاتىمىدىكى ئاھلىپ بەرگەندە — دەيدى، ئۆزىنىڭ ئادىمىدىكى
تاش — تاماشا بولسىن: *بىر پەسەنە، ئاھلىپ بەرگەندە*
— ئۆزىنىڭ ئاتىسىنىڭ جوق، ئۆزىنىڭ بىرەر ئۆگە ئىگەسىن
كەلگەنسە، — دەيدى. ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ
سالىپ، ويىلايدى: *دەرىجىسى، ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ*

— مەنىڭ ئاتم بار ەكەندىگى بار، جول بويى بىرەۋ كەزىككەن ەدى، «جاياۋشلىق كوردىم» دەگەن سولڭ، مەن مېنگەستىرگەن ەدىم. مەنىڭ سوقىرلىعىمان پايدالانىپ اتىمدى الپ الماقشى

